

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Käräjätuomari Liisa Paul

Työryhmän enemmistö on ehdottanut oikeudenkäymiskaaren 17 lukuun lisättäväksi pykälän 35 b, jonka mukaan syylliseksi tuomitseva tuomio ei saa perustua ainoastaan tai pääasiallisesti anonyymiin todisteluun perustellen säännöstä Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneella oikeuskäytännöllä.

Ihmisoikeustuomioistuin on useammassa ratkaisussa todennut, että oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (6 artiklaa) oli loukattu kun tuomio oli perustunut vain anonyymiin todisteluun.

Tapauksessa Windisch vastaan Itävalta oli oikeudessa kuultu poliiseja, jotka olivat kuulustelleet todistajia. Vastaajille ei oltu varattu tilaisuutta kuulla todistajia. Tapauksessa Lüdi vastaan Sveitsi ei peitetoimintaan osallistunutta poliisia oltu kuultu oikeudessa, vaan tuomio oli perustunut puhelinkuuntelupöytäkirjoihin ja peitetoimintaan osallistuneen poliisin raporttiin. Vastaajalla ei ollut oikeudenkäynnissä mahdollisuutta kuulustella todistajaa. Tapauksessa Kostakovski vastaan Alankomaat oli tutkintatuomari kuullut todistajaa syyttäjän tai vastaajan olematta paikalla. Oikeudenkäynnissä todistajaa ei kuultu, vaan tuomion perustana olivat olleet pöytäkirjat. Tutkintatuomari oli tosin varannut vastaajalle mahdollisuuden esittää todistajalle kysymyksiä kirjallisesti, mutta vastaajalla ei ollut oikeudenkäynnissä mahdollisuutta vastakuulusteluun.

Ihmisoikeustuomioistuin on katsonut oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukatun, kun vastaajalle ei ole oikeudenkäynnissä varattu mahdollisuutta kuulustella todistajia ja siten horjuttaa heidän uskottavuuttaan, eli kysymys on ollut useasti välillisestä todistelusta. Työryhmän esityksen mukaan taas anonyymiä todistajaa kuullaan aina oikeudenkäynnissä ja vastaajalla on mahdollisuus kysymysten esittämiseen..

Tapauksessa Vaan Mechelen ja muut vastaan Alankomaat on ollut kyse peitetoimintaan osallistuneiden poliisien mahdollisuudesta jatkaa peitetoiminnassa. Ihmisoikeustuomioistuimen enemmistön kritiikki on kohdistunut lähinnä siihen, ettei poliisin operationaalisten tarpeiden voida katsoa olevan riittävä peruste anonyymiteetille erityisesti sen vuoksi, että tuossa asiassa alkuvaiheessa kuultu yksityishenkilö ei ollut kohdannut uhauksia eikä todistanut anonyymisti..

Ihmisoikeustuomioistuimen lähtökohtana on, että kunkin sopimusvaltion omassa lainsäädännössä määritellään, mitkä ovat sallittuja todisteita ja myös näytön arviointi on kansallisten tuomioistuinten tehtävä. Ihmisoikeustuomioistuin tutkii vain sen, täyttääkö menettely kokonaisuudessaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset.

Ehdotan, ettei esitettyä 35 b pykälää oteta oikeudenkäymiskaaren 17 lukuun.

Kuten edellä on todettu on Ihmisoikeustuomioistuimen kritiikki perustunut pääasiassa siihen, että välilliselle todistelulle, jonka uskottavuutta vastaajilla ei ole ollut mahdollisuutta horjuttaa, on annettu liian suuri painoarvo asian ratkaisussa.

“Kuulopuheiden” näyttöarvo suomalaisessa prosessissa on perinteisesti ollut olematon ilman erityistä säännöstäkin.

Suomessa tuomioistuin harkitsee vapaasti näytön arvioinnin. Esitetty säännös on vastoin suomalaista oikeusperinnettä. Esitetty säännös on ristiriidassa myös perustuslain kanssa. Perustuslain 3 §:n mukaan Suomessa tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet. Hallituksen esityksessä HE 1/1998 edellä mainitun pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että lähtökohtana on perinteinen vallan kolmijako lainsäädäntövaltaan, hallitusvaltaan ja tuomiovaltaan. Esityksessä todetaan edelleen, että tuomioistuimet ovat lainkäyttötoiminnassa riippumattomia muiden tahojen vaikutuksesta. Tämä riippumattomuus koskee lainsäätäjää, hallitusvallan käyttäjää ja viranomaisia sekä esimerkiksi oikeusriidan osapuolia. Näytön arviointi on lainkäyttötoimintaa, eikä perustetta tästä periaatteesta

poikkeamiseen ole, ottaen huomioon sen, millaisissa tapauksissa ja millaisin edellytyksin anonyymi todistelu Suomessa ylipäänsä voi tulla kysymykseen.

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 2005

Liisa Paul
Käräjätuomari